

Omslaget – storblomstret gederams

Storblomstret gederams (*Chamaenerion latifolium* (L.) Sweet, på grønlandsk niviarsiaq) nævnes ofte som Grønlands nationalblomst, og den smukke plante er da også udbredt i næsten alle isfri områder i Grønland, bortset fra yderkysten i den nordligste del og i de høje og stejle bjergområder på østkysten. Den findes ofte i elvlejer og i andre områder med sten, raller eller grusaflejringer, men kan også træffes på grusede og stenede skrænter (urer) og på klipper og bjergskrånninger. Blomstringen finder sted om sommeren og i det tidlige efterår, og de store, rosenrøde til rødviolette blomster tiltrækker effektivt de sparsomme grønlandske insekter, der kan besørge bestøvningen. Stængler og blade blev tidligere anvendt som en nyttig og vitaminrig grøntsag.

Planten findes også i Island, hvor den er ret almindelig på samme typer lokaliteter som i Grønland. Den mangler helt på Færøerne, de Britiske Øer og i Skandinavien og det vestlige Rusland, men træffes igen i de nordlige dele af Uralbjergene og spredt i det nordlige Sibirien, hvor den især er almindelig i Kamtjatka og omkring Beringsstrædet. I Nordamerika er storblomstret gederams vidt udbredt i Alaska og Canada, og den når så langt mod syd som Rocky Mountains i det vestlige USA.

Storblomstret gederams fik sit første videnskabelige navn, *Epilobium latifolium* L., og sin første videnskabelige beskrivelse af den svenske botaniker Carl von Linné i 1753. Han baserede navn og beskrivelse på materiale, som han havde modtaget fra Sibirien. Kobberstikket af storblomstret gederams i *Flora Danica* blev udgivet af værkets grundlægger, Georg Christian Oeder, som tavle 565 i bind 4, hefte 10, der udkom i 1771, kun 18 år efter Linnés originalpublikation af arten. I *Flora Danica* oplyses det på latin, tysk eller dansk, at

planten er samlet »I Grønland«. Ved tavlen står der intet om indsamleren af materialet, eller hvor i Grønland det stammer fra.

Heldigvis findes der lidt flere oplysninger i de danske noter til *Flora Danica*s tavle 569: »Denne og de foregående 565, 566, 567 har Feldskier Hr. Brasen bragt med sig fra Grønland.« Tavle nr. 566 er *Anemone groenlandica* Oeder, nu kendt som *Coptis trifolia* (L.) Salisb., nr. 567 er *Ledum groenlandicum* Oeder, og nr. 569 er *Lepidium alpinum* L., nu kendt som *Hornungia alpina* (L.) O. Appel eller *Pritzelago alpina* (L.) Kuntze. Sidstnævnte findes dog ikke i Grønland eller andre dele af det dansk-norske rige, men kun i Alperne i Europa.

Indsamleren af materialet bag de tidlige tavler med grønlandske planter i *Flora Danica* kender vi derfor som »Feldskier Hr. Brasen«. Brasen bragte også materiale fra Grønland til C.F. Rottbølls afhandling om islandske og grønlandske planter i Videnskaberne Selskabs Skrifter (se s. 134 i dette festskrift). Christoph Brasen er ikke meget omtalt i dansk biografisk litteratur, men efter tiden som kirurg ved de herrnhutiske missionsstationer Neuherrnhut og Lichtenfels i Grønland blev han selv missionær i Labrador, hvor han omkom ved en kæntringsulykke i 1774, kun ca. 36 år gammel. Brasens grønlandske planter i *Flora Danica* og i Rottbølls afhandling må formodentlig være samlet i nærheden af de grønlandske missionsstationer, hvor han arbejdede.

Illustrationen på festskriftets omslag er gengivet efter det originale mønsterark, der blev anvendt som forlæg ved håndkolorering af de eksemplarer af værket *Flora Danica*, der blev solgt og distribueret. Et tilsvarende sæt tjente som forlæg for fremstillingen af *Flora Danica*-stellet.

Ib Friis